

بررسی تطبیقی روانشناسی فرم و رنگ با اهداف آموزش و پرورش در طراحی لباس دانش آموزان ابتدایی

نوشین صفی یاری

کارشناسی ارشد طراحی پارچه و لباس دانشگاه آزاد اسلامی واحد یزد

دکتر ابوالفضل داوودی رکن آبادی

عضو هیئت علمی دانشکده هنر و معماری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد یزد

فهیمة زارع زاده

دانشجوی دکتری پژوهش هنر دانشگاه تربیت مدرس، مدرس دانشگاه آزاد اسلامی واحد یزد

چکیده

یکی از نمودهای ظاهری برای کودکان در دوران تحصیل، لباس مدرسه است که در آن فهم زیبایی شناختی رنگ و عناصر بصری حائز اهمیت است. طراحی این لباس باید به گونه ای باشد که کودک در آن علاوه بر احساس راحتی، بتواند شور و هیجانانش را بروز داده و خلاقیتش شکوفا گردد. خطوط به کار رفته در آن به عنوان برش (مدل لباس) نیز باید چنان با رنگها تلفیق شوند که ذهن کودک را آماده یادگیری مطالب جدید کرده و در کنار این ویژگی، آرامش و امنیت خاطر را حاصل آورند.

وزارت آموزش و پرورش، اهدافی که در طول دوره ابتدایی برای دانش آموزان در نظر گرفته شده است را در هشت گروه تحت عناوین اهداف اعتقادی، اخلاقی، علمی و آموزشی، فرهنگی و هنری، اجتماعی، زیستی، سیاسی و اقتصادی تقسیم بندی می نماید. بر این مبنا، پژوهش حاضر قصد دارد ضمن تفکیک اهداف آموزش و پرورش برای پایه های مختلف، با استفاده مناسب و اصولی از رنگ و عناصر بصری روند نیل به این اهداف را سرعت بخشد. چنانکه در نتیجه کاربرد نتایج حاصل از این پژوهش در طراحی لباس، دانش آموزانی خلاق، مستقل و پایمند به اهداف وزارت آموزش و پرورش، رشد خواهند یافت. اینجاست که مقوله لباس، نقشی مهم و حساس در رشد و شکوفایی هر فرد داشته و این مقوله برای دانش آموزانی که ملزم به پوشیدن فرم یکسان در مدرسه طی یک سال تحصیلی هستند، نقش ویژه ای ایفا می نماید.

دو رنگ زرد و نارنجی در سطح کیفی در کنار رنگ آبی در سطح کمی که به صورت وسیع در لباس استفاده می‌شود، علاوه بر جلوه زیبا و درخششی که به آبی می‌دهند خودنمایی بیشتری نیز می‌نمایند. ضمن اینکه از احساس گوشه‌گیری که رنگ آبی به مرور زمان در دانش‌آموزان ایجاد می‌نماید جلوگیری می‌کنند.

اهداف علمی و آموزشی

در این پایه دانش‌آموز مطالب جدید را آموزش می‌بیند. اطلاعات وسیعی را باید به حافظه بسپارد. بایستی تمرکز بسیار خوبی داشته باشد تا بتواند خوب یاد بگیرد. رنگ قرمز مناسب‌ترین رنگ برای یادگیری مطالب جدید می‌باشد که با حافظه بلندمدت در ارتباط است و مطالب جدید را در حافظه ثبت می‌نماید. اگر این رنگ در یک برش عمودی در لباس به کار رود، علاوه بر ثبت بهتر در حافظه، تمرکز را نیز به دانش‌آموز القا می‌نماید. قرمز در سطح وسیع آزردهنده است اما می‌تواند در یک برش به صورت کیفی استفاده شود که در اینجا علاوه بر درخشش، تأثیرگذاری بیشتری داشته و بهتر جلوه می‌نماید.

در این سن دانش‌آموز باید نسبت به اطراف خود کنجکاو باشد تا این کنجکاوی باعث یادگیری بیشتر شود. رنگ زرد در قالب برش‌های جناغی سودمند خواهد بود. زرد فضا را برای کنجکاوی دانش‌آموز فراهم می‌نماید. علاوه بر این به دانش‌آموز امکان می‌دهد اطلاعاتی را که آموخته است در حافظه طبقه‌بندی نماید تا در مراجعه به آن‌ها، دسترسی ساده‌تر گردد. لازم به ذکر است استفاده از پارچه‌های چهارخانه نظام فکری دانش‌آموز را قانونمند کرده و یادگیری را افزایش می‌دهد. البته باید این پارچه‌ها در لباس به گونه‌ای به کار روند که خطوط کاملاً افقی و عمودی قرار بگیرند.

اهداف فرهنگی و هنری

اولین موضوعی که در این هدف مطرح می‌شود، ذوق و خلاقیت دانش‌آموز می‌باشد که این موضوع را باید در کنار رنگ‌های گرم ثمر بخشید. در مجاورت رنگ‌های قرمز، نارنجی، زرد و سرخابی خلاقیت دانش‌آموز

کودکی در عمق وجود همه افراد است و با چشمان اوست که همگان روزی به این عالم نگریسته‌اند. خواستن فرزند سالم، منضبط، با اعتماد به نفس، با نشاط و نیرومند و تحویل وی به جامعه به صورت دانش‌آموزی کوشا، درس‌خوان، سالم، پرشور و با انرژی همراه با شخصیتی آرام و متناسب برای او در شرایطی فراهم می‌شود که جسم، ذهن و آگاهی‌اش هماهنگ با یکدیگر پرورش یابند و به آن‌ها اجازه بروز احساسات، قابلیت‌ها و خلاقیت‌های درونی داده شود. اینجاست که هر فرد در جایگاه خود به عنوان پدر، مادر، معلم، مربی، مدیر و... مسئول خواهد بود. مسئول در قبال کودکانی که پاک‌ضمیر خود را در اختیار آن‌ها قرار داده‌اند و این مهم افراد را بر آن خواهد داشت تا در انتخاب شرایط و امکانات، نهایت دقت را لحاظ نمایند.

رنگ یکی از اساسی‌ترین و حساس‌ترین انتخاب‌هاست. زیرا به صورت ناخودآگاه در یک کودک تأثیر زیادی می‌گذارد. انتخاب رنگ در لباس و خطوط به کار رفته به عنوان مدل لباس، در تلفیق بارنگ‌ها می‌توانند به منظور سرعت بخشیدن در نیل به اهداف یاری‌گر این امر مهم باشند.

در این مقاله ابتدا اهداف پایه‌های ابتدائی به طور جداگانه بررسی و سپس متناسب با هر هدف، رنگ و عنصر بصری خط مناسب پیشنهاد شده است. نکته شایان توجه اینکه هر رنگ و عنصر بصری مطرح شده علاوه بر قابلیت استفاده در لباس، می‌تواند به صورت هوشمندانه در محیط زندگی دانش‌آموز نیز به کار رود.

پایه اول

اهداف اعتقادی

لازم است در پایه اول دانش‌آموز بیاموزد که خدا بهترین یاور و کمک است و او را دوست بدارد. همچنین زمان‌ها و مکان‌های مهم و مقدس را بشناسد. آموزش‌های این پایه اولین قدم در راه رسیدن به اهداف اعتقادی است و بایستی در ضمیر کودک ثبت شده و برای همیشه در ذهن وی باقی بماند. به منظور نیل به این مهم می‌توان از رنگ‌های قرمز و سبز استفاده نمود. چرا که رنگ قرمز با حافظه بلندمدت ارتباط داشته، مطالب جدید را در حافظه ذخیره کرده و تمرکز را بالا می‌برد. رنگ سبز نیز باعث افزایش قدرت یادگیری شده، لذا علاوه بر افزایش یادگیری، مطالب به خوبی در حافظه سپرده می‌شوند. اگر از برش‌های عمودی هم در لباس استفاده شود، تمرکز افزایش یافته و روند یادگیری بهتر انجام می‌گردد.

اهداف اخلاقی

در این مجموعه اهداف، از دانش‌آموز کلاس اول انتظار می‌رود راستگو، امین، مؤدب و مهربان بوده، نظم و انضباط داشته باشد و در مقابل اشتباهاتش عذرخواهی نماید. این اهداف با حضور رنگ آبی که استفاده از آن در سطح وسیع امکان‌پذیر است تسریع می‌گردد. چرا که رنگ آبی از دانش‌آموز فردی متشخص و اجتماعی ساخته، به کلیه امور وی نظم و انضباط بخشیده و ادب را در وی رشد می‌دهد. از دیگر اهداف اخلاقی این گروه احترام به بزرگترها و برقراری رابطه دوستانه با دیگران است که می‌توان از رنگ نارنجی به عنوان بخشی از لباس به خصوص برای دختران و به صورت نوار در کنار برش‌های دیگر برای لباس پسران استفاده نمود. در این جا فرم برش مورب راست به چپ قابلیت‌های مناسبی در نیل به این اهداف دارد از جمله: فضای صمیمانه و حس احترام به دیگران ایجاد می‌نماید. البته این برش در لباس باید به گونه‌ای طراحی شود که دانش‌آموز آن را در لباس همکلاسی‌هایش از راست به چپ ببیند. در واقع بایستی روی لباس هر دانش‌آموز این برش از چپ به راست قرار بگیرد.

حفظ پاکیزگی موضوعی است که کودک از سال‌های قبل از دبستان در خانواده با آن روبه‌رو بوده است، اما در پایه اول به طور ویژه آموزش‌هایی در این باره می‌بیند، رنگ زرد با توجه به اینکه آلودگی را بیشتر نشان می‌دهد و کودک را به حفظ پاکیزگی ترغیب می‌نماید، رنگ بسیار سودمندی است. این رنگ را می‌توان هم برای پسرها و دخترها در لباس مدرسه به کار برد.

تحریک می‌شود. دانش‌آموز این امکان را می‌یابد که در نقاشی و دیگر کارهای هنری استعداد خود را شکوفا سازد و درونیات خود را بیان نماید. رنگ سرخابی در این جا حضور مثبتی دارد این رنگ باعث می‌شود که دانش‌آموز ذهنیات خود را رها کرده و به سادگی به تصویر بکشد.

اگر از برش‌های جناغی در لباس استفاده گردد، به علت حرکت هر کدام از گوشه‌ها به یک سو و تحریک کنجکاوای کودک، باعث می‌شود با دقت در پدیده‌های اطراف به الگوبرداری نیز بپردازد. این موضوع از اهداف فرهنگی در این پایه می‌باشد. به خصوص اگر برش‌ها به رنگ‌های گرم از جمله قرمز، نارنجی، زرد، سرخابی به کار رود، تأثیر بیشتری خواهد داشت.

اهداف اجتماعی

همان‌گونه که از نام هدف مشخص می‌شود، اجتماعی کردن و پرورش و رشد شخصیت دانش‌آموز مدنظر است. از مجموعه این اهداف می‌توان به موارد زیر اشاره نمود. دانش‌آموز باید آداب سخن گفتن را بداند، به معلمین و اولیای مدرسه احترام بگذارد، حقوق دیگران را رعایت نموده و به مقررات مدرسه عمل نماید. این موارد در کنار رنگ آبی تقویت می‌شوند. آبی از دانش‌آموز فردی اجتماعی ساخته، وی را منضبط و قانونمند می‌نماید. در کنار رشد شخصیتی که در وی ایجاد می‌شود، احترام را نیز می‌آموزد. رنگ نارنجی دانش‌آموز را به پیوستن به گروه، همکاری با دیگران و کمک به همکلاسی‌ها ترغیب می‌نماید. رنگ سبز، دانش‌آموز را با همکلاسی‌هایش یکپارچه کرده و باعث می‌شود وی آنان را دوست داشته و به آن‌ها یاری رساند.

فرم برش مورب از راست به چپ در ایجاد فضای صمیمانه و همچنین برش منحنی به دلیل فضای آرام و دور از تنش که در میان دانش‌آموزان ایجاد می‌نماید، سودمند خواهند بود.

اهداف زیستی

اولین مبحثی که در این جا مطرح می‌گردد یادگیری نکات ایمنی و بهداشتی، آشنایی

با بهداشت فردی و اجتماعی، آشنایی با امراض و نحوه ابتلا و روش‌های پیشگیری از آن‌ها است. دانش‌آموز این مباحث را در این پایه آموخته و در پایه‌های بعد روی این مسائل کار شده و وی ملزم به رعایت آن‌ها می‌شود. رنگ سبز و قرمز و فرم عمودی در این جا جهت یادگیری مطلب جدید، دقت در یادگیری و تمرکز روی مطالب ذکر شده، نقش مؤثری خواهند داشت. ضمن این که رنگ سبز و قرمز بدن را از عفونت‌ها پاک کرده و سم‌زدایی می‌نماید و حضور آن‌ها در لباس به سلامت دانش‌آموز کمک شایانی می‌نماید.

از آن جا که سبز رنگ وحدت است حضور این رنگ باعث می‌شود که دانش‌آموز، مدرسه و همکلاسی‌ها و در جو بزرگ‌تر جامعه را دور از خود ندانسته و در قبال تمیزی، بهداشت و سلامت آن‌ها خود را موظف بداند. رعایت بهداشت فردی و اجتماعی، حفظ سلامت خود و دیگران، حفظ محیط زیست از جمله اهداف این مجموعه جهت پایه‌های اول می‌باشد. دانش‌آموز بایستی قابلیت‌های جسمی‌اش را با تحرک و فعالیت افزایش دهد. رنگ نارنجی، سرخابی و قرمز این تحرک را در وی ایجاد می‌نماید، حتی اگر مقدار استفاده آن در لباس اندک باشد. همین مقدار اندک از نظر کیفی سودمندی خود را خواهد داشت. رنگ زرد آلودگی را بیشتر از بقیه رنگ‌ها نشان می‌دهد، در نتیجه حضور آن حتی به مقدار کم در لباس، دانش‌آموز را ملزم به تمیز نگه‌داشتن لباس مدرسه می‌نماید.

اهداف سیاسی

به‌طور کلی رنگ قرمز برای تمامی پایه‌ها جهت نیل به اهداف این مجموعه سودمند می‌باشد چراکه این رنگ با حس وطن‌پرستی و دفاع از کشور در ارتباط می‌باشد. از آنجا که در پایه اول دانش‌آموز بایستی سرود ملی را حفظ کرده و پرچم کشور ایران را بشناسد لذا حضور قرمز به علت ثبت اطلاعات جدید در حافظه و فرم عمودی جهت تمرکز، سودمند می‌باشد.

اهداف اقتصادی

از جمله اهدافی که در این جا مطرح می‌گردد احترام به مالکیت دیگران و سالم نگه‌داشتن وسایل شخصی است که این دو در جوار رنگ آبی و پرورش روحیه اجتماعی و شخصیت دانش‌آموز ممکن می‌شود. از اهداف دیگر می‌توان به حفظ اموال عمومی و استفاده صحیح از آن‌ها اشاره کرد. در مجاورت سبز و وحدتی که ایجاد می‌نماید، دانش‌آموز خود را نه در مقابل دیگران بلکه در کنار آن‌ها می‌بیند. لذا سرمایه‌های مدرسه را نه فقط برای خود بلکه برای دیگران نیز می‌خواهد و این دید در وی پرورش یافته و در رابطه با سرمایه‌های ملی نیز صدق می‌نماید.

پایه دوم

اهداف اعتقادی

از اهداف اعتقادی این پایه شناخت اصول دین، آشنایی با زندگی پیامبران و ائمه معصومین (ع) می‌باشد. برای نیل به این هدف رنگ سبز، قرمز و فرم عمودی به شکلی که برای پایه اول مطرح گردید سودمند خواهد بود. از دیگر اهداف این پایه، احترام به ائمه اطهار، شهدا و مجاهدین می‌باشد که برای این منظور می‌توان از رنگ سبز، نارنجی و برشی مورب از سمت راست به چپ استفاده نمود. رنگ نارنجی حس تأیید و احترام به دیگران را افزایش می‌دهد و می‌توان آن را در برش مورب و در لباسی به رنگ سبز روشن که رسیدن به هدف را تسریع می‌کند، یا به رنگ آبی به کار برد.

اهداف اخلاقی

کمک به همسالان در یادگیری، از اهداف اخلاقی این پایه است که با حضور رنگ نارنجی، سبز و برش مورب از راست به چپ می‌توان دسترسی به این مهم را تسریع نمود. رنگ نارنجی رنگ صلح و دوستی است و زمانی که کودک خود را با دیگران دوست ببیند آن‌ها را یاری می‌کند و دوستانش برای وی مهم می‌شوند. رنگ سبز منیت را از بین برده، وحدت و عمومیت را جایگزین می‌نماید. لذا دانش‌آموز خود را با همکلاسی‌هایش یکی می‌بیند و به آن‌ها کمک می‌رساند. خط مورب با ویژگی برقراری رابطه صمیمانه و دوستانه اگر یکی از این دو رنگ در لباس به کار رود دستیابی به این هدف را آسان‌تر می‌نماید.

اهداف علمی و آموزشی

در این پایه نیز اطلاعات جدید مطرح می‌شود که حضور رنگ قرمز را ضرورت می‌بخشد. البته از این سن به بعد به حضور سبز به علت افزایش قدرت یادگیری و درک مطلب و جلوگیری از خستگی در طول کلاس، نیاز بیشتری احساس می‌شود. از اهداف این پایه مهارت کافی در خواندن، نوشتن، تفکر و حساب است که می‌توان گفت برخی از این موارد به رشد حرکتی و برخی دیگر به رشد حواس پنجگانه مرتبط هستند و لازمه تقویت کنجکاوی است. رنگ نارنجی به تقویت حواس پنجگانه کمک نموده و رشد مهارت‌های حرکتی را تسریع می‌نماید. رنگ زرد به خصوص اگر در قالب فرم جناغی به کار رود، دانش‌آموز را به کنجکاوی ترغیب می‌نماید و به علت تحرک خطوط برش جناغی کنجکاوی و میل به دانستن را افزایش می‌دهد. ضمن اینکه در کنار رنگ زرد سرعت مطالعه دانش‌آموز افزایش می‌یابد.

اهداف فرهنگی و هنری

در پایه دوم افزایش خلاقیت، همچنان پیش‌تاز اهداف فرهنگی و هنری است. در نتیجه رنگ‌های قرمز، نارنجی، زرد و سرخابی و فرم جناغی که توضیحات آن در پایه اول بیان گردید، نقش مؤثری ایفا می‌نمایند. ضمناً در این پایه لذت بردن دانش‌آموز از آثار هنری مطرح می‌گردد. لذت بردن مستلزم ایجاد فضای مناسب و زیبا می‌باشد که رنگ‌های ذکر شده آن فضا را فراهم می‌آورند.

اهداف اجتماعی

رنگ‌های آبی، سبز، نارنجی و برش‌هایی به فرم مورب از راست به چپ و منحنی طبق توضیحاتی که برای پایه اول مطرح گردید، در این پایه نیز در رسیدن به اهدافی مثل قدرشناسی از کار دیگران، پایبندی به وظایف و رعایت مقررات اجتماعی مؤثر خواهند بود.

پیوستن به گروه یکی از اهداف مهم این مجموعه است و این درحالی است که رنگ نارنجی در شرکت دادن دانش‌آموز در گروه و تلاش برای رسیدن به هدف، نقش مؤثری ایفا می‌نماید. از رنگ بنفش نیز می‌توان به عنوان برشی در لباس استفاده کرد که در پیوستن دانش‌آموز به گروه نقش مؤثری خواهد داشت. البته اگر به میزان مناسب با سفید ترکیب شده و روشن گردد.

اهداف زیستی

به دلیل اهمیت اهداف زیستی، این مجموعه هدف در پایه اول به‌طور کامل برای دانش‌آموز مطرح می‌گردد که به‌طور کامل در اهداف زیستی پایه اول به آن‌ها پرداخته شده است. از این پایه به بعد اهداف ذکر شده در پایه اول تکرار می‌شوند تا اهداف مورد نظر نهادینه شوند. لذا رنگ‌های قرمز، نارنجی، سبز، زرد و سرخابی با توجه به توضیحات ذکر شده در پایه اول، جهت نیل به این اهداف پیشنهاد می‌شود. ضمن اینکه رنگ قرمز به دلیل ارتباط با حافظه بلندمدت به منظور نهادینه کردن مطالب آموخته شده قبلی بسیار سودمند می‌باشد.

اهداف سیاسی

در این پایه دانش‌آموز بایستی با زندگی امام خمینی به‌عنوان بنیان‌گذار جمهوری اسلامی ایران آشنا شده و معنای عدالت‌خواهی و حق‌طلبی و استقلال را درک نماید. رنگ قرمز با توجه به توضیحاتی که در پایه اول مطرح می‌شود و رنگ سبز با توجه به اینکه از زمان‌های گذشته رنگ حقانیت، عدالت بوده است و وحدت را در دانش‌آموزان ایجاد می‌نماید، گزینه‌های سودمندی برای این هدف خواهند بود. فرم عمودی نیز به‌منظور افزایش تمرکز در یادگیری کاربرد دارد.

اهداف اقتصادی

دانش‌آموز بایستی استفاده از تولیدات داخلی را دوست بدارد که باز هم حضور رنگ سبز و یکی کردن دانش‌آموز با دیگران و حتی یکپارچگی که ایجاد می‌نماید وی را به استفاده از تولیدات کشور خویش ترغیب می‌نماید.

پایه سوم

اهداف اعتقادی

در سال سوم نیز اصولی مطرح می‌گردد که لازم است در ضمیر دانش‌آموز نقش ببندد، این مسایل به‌خصوص برای دختران بیشتر مطرح می‌گردد. از جمله این اهداف می‌توان به خواندن نماز، قرآن و ترجمه احادیث اشاره کرد. از آن‌جا که بایستی برخی از این موارد را دانش‌آموزان حفظ کنند، رنگ قرمز با توجه به ارتباط با حافظه بلندمدت، خودنمایی می‌کند. از دیگر اهداف می‌توان به یادگیری برخی احکام، شناخت محرم و نامحرم، آداب حضور در مسجد، آشنایی با مفهوم امریبه‌معروف و نهی‌ازمنکر اشاره نمود. در این‌جا نیز رنگ سبز و قرمز به‌علاوه رنگ زرد به دلیل مرتب‌کردن اطلاعات و آموخته‌ها در حافظه و امکان دسترسی آسان به آن‌ها در قالب فرم‌ها و برش‌های عمودی سودمندی ویژه‌ای دارند. نحوه استفاده از دو رنگ سبز و قرمز در پایه اول ذکر گردید. رنگ زرد نیز می‌تواند به‌عنوان برشی از لباس به کار رود یا اینکه در قالب نواردوزی در کنار برشی به رنگ دیگر استفاده شود. اگر رنگ زرد به‌میزان مناسبی با سفید ترکیب و روشن شده باشد می‌تواند در سطح وسیع‌تری به کار رود.

اهداف اعتقادی ویژه دانش‌آموزان دختر: شناخت کامل افراد محرم و نامحرم، حفظ کردن نماز و ترجمه آن بیشتر مطرح می‌گردد و زمان بیشتری برای آموزش آن در نظر گرفته می‌شود.

اهداف اخلاقی

حفظ حیا و عفت به‌خصوص برای دخترها در این پایه مطرح می‌گردد. ضمن اینکه دانش‌آموز باید بیاموزد که خطا و اشتباه دیگران را ببخشد و دلایل رفتار خود با دیگران را بداند. رنگ آبی با پرورش روحیه اجتماعی و بزرگ منشی در دانش‌آموز، روحیه بخشش و بزرگواری را در وی پرورش می‌دهد. ضمناً زمانی که دانش‌آموز روحیه اجتماعی پیدا می‌نماید، ناخودآگاه حیا و عفت را نیز آموخته و آن‌ها را رعایت می‌کند. در کنار این اهداف باید به انجام تکالیف به صورت مستقل پردازد که رنگ قرمز

شوند، لذا کلیه رنگ‌های نارنجی، سبز، آبی، بنفش و فرم‌های مورب از راست به چپ و منحنی که به‌طور کامل در پایه‌های قبل توضیح داده شده‌اند، توصیه می‌گردد.

اهداف زیستی

با توجه به توضیحات ذیل اهداف زیستی پایه دوم، در اینجا نیز رنگ‌های قرمز، نارنجی، سبز، زرد و سرخابی پیشنهاد می‌شود.

اهداف سیاسی

مهمترین هدفی که با این پایه مرتبط است وحدت و احساس همبستگی با اقوام مختلف ایرانی و مسلمین می‌باشد. مهمترین رنگ در اینجا سبز است. این رنگ ایجاد وحدت نموده و با از بین بردن خودخواهی و خودبینی، همبستگی ایجاد می‌نماید. اگر همبستگی دانش‌آموز با همکلاسی‌هایش به خوبی ایجاد شود می‌توان کمک شایانی به حس همبستگی وی در جامعه و با مردم کشورش نمود. فرم مورب راست به چپ به‌عنوان برش در لباس در ایجاد فضای صمیمانه که منجر به تشکیل وحدت می‌شود سودمند است. فرم منحنی نیز با توجه به اینکه تمام نقاط دایره تا مرکز یک فاصله داشته و با اتصال آن‌ها به یکدیگر این فرم را می‌سازند، تداعی کننده وحدت خواهد بود. بنابراین حضور آن در لباس می‌تواند علاوه بر ایجاد فضایی بدون تنش و اختلال به ایجاد وحدت کمک نماید.

اهداف اقتصادی

در این پایه تأکید بیشتر روی فعالیت، اهمیت کار، نکوهش تنبلی و بیکاری و تشویق دانش‌آموزان به تلاش است، تا زمینه‌ای برای کار در آینده در وی ایجاد شود. به‌همین منظور رنگ‌های گرم و پر هیجان مثل نارنجی، زرد، قرمز و سرخابی به‌میزان اندک یعنی با ویژگی کیفی به دلیل ایجاد تحرک و میل به فعالیت در دانش‌آموزان، پیشنهاد می‌شود. فرم‌های جناغی نیز اگر در لباس به‌کار روند، تحرک و پویایی ایجاد می‌نمایند که می‌توان برش‌های لباس را به رنگ‌های ذکر شده و به اشکال جناغی استفاده کرد.

پایه چهارم

اهداف اعتقادی

در این پایه آموخته‌های سال‌های قبل با تغییراتی تکرار شده و روی آن‌ها تأکید می‌گردد تا به اصل تبدیل شوند. در نتیجه می‌توان از رنگ سبز جهت بالا بردن یادگیری و افزایش حوزه مطالعاتی دانش‌آموز استفاده نمود و کیفیت‌های رنگ قرمز نیز بسیار سودمند خواهند بود. از جمله کیفیت‌های رنگ قرمز می‌توان به قهوه‌ای، عنابی، دارچینی اشاره نمود. از عناصر بصری سودمند در این پایه و در راستای تثبیت اهداف ذکر شده می‌توان از فرم عمودی استفاده کرد. همانطور که مطرح شد یکی از خصوصیات مهم این فرم ایجاد تمرکز است، چراکه باعث می‌شود دانش‌آموز با تمرکز حاصل از این فرم، به داشته‌های قبلی‌اش رجوع کرده و از آن‌ها استفاده نماید.

توجه داشته باشید که توضیحات مطرح شده در این بخش در مورد تمامی اهدافی که باید در ذهن دانش‌آموز نهادینه شود صدق می‌نماید.

اهداف اخلاقی

داشتن شجاعت به‌عنوان یکی از اهداف این پایه در حالی امکان‌پذیر خواهد بود که دانش‌آموز اعتماد به نفس خوبی داشته باشد. رنگ قرمز این حس را به خوبی ایجاد کرده، در نتیجه حضور مناسب آن در لباس بسیار مفید می‌باشد. رنگ آبی نیز با پرورش روحیه اجتماعی و شخصیت دانش‌آموز، باعث می‌شود که وی خود را با اطرافیان به خصوص بزرگ‌ترها مقایسه کرده، در نتیجه تلاش می‌نماید تا با الگوبرداری مناسب، خود را به آن‌ها نزدیک کند. یکی از این الگوبرداری‌ها حفظ ظاهر است که اگر دانش‌آموز در محیط مناسبی قرار داشته باشد، با این رنگ به حفظ آراستگی ظاهری خود ترغیب می‌شود.

تلاش و پشتکار در رسیدن به موفقیت و شرکت در بازی‌ها و فعالیت‌های مناسب در کنار

و نارنجی با حس اعتماد به نفسی که در کودک به‌وجود می‌آورند به این مهم کمک می‌نمایند. رنگ آبی نیز روحیه استقلال را در کودک پرورش می‌دهد. یکی دیگر از اهداف این است که دانش‌آموز بتواند دلیل رفتار خود را توضیح دهد، که برش مورب راست به چپ، کودک را وادار به اظهار نظر و بیان مطلب می‌کند.

خط عمود یا صلابت و استحکامی که دارد می‌تواند روحیه اعتماد به نفس را افزایش دهد، لذا برش عمودی می‌تواند در ایجاد استقلال دانش‌آموز نقش به‌سزایی ایفا نماید. ضمن اینکه در فرد خاصیت اجتماعی ایجاد کرده و می‌تواند در کنار رنگ آبی مکمل خوبی باشد. اگر این خط به رنگ قرمز یا نارنجی استفاده شود اعتماد به نفس را بیشتر تقویت می‌کند.

اهداف علمی و آموزشی

به علت آموختن مطالب جدید، دو رنگ قرمز به جهت ارتباط با حافظه بلند مدت و سبز به علت افزایش یادگیری، درک مطلب و جلوگیری از خستگی زود هنگام در قالب برش عمودی جهت افزایش تمرکز بسیار سودمند می‌باشند. همچنین استفاده از رنگ زرد به علت افزایش کنجکاوی، سرعت بخشیدن به مطالعه و طبقه‌بندی اطلاعات و فرم جناغی به جهت ایجاد فعالیت و پویایی، باعث تحریک کنجکاوی و تلاش برای یادگیری حائز اهمیت می‌باشد.

اهداف فرهنگی و هنری

در این جا نیز رنگ‌های قرمز، زرد، نارنجی، سرخابی و فرم جناغی پیش‌تاز دیگر رنگ‌ها و فرم‌ها است. در ضمن در این پایه دانش‌آموز باید آداب فرهنگی و اجتماعی کشور اسلامی ایران را یاد بگیرد که رنگ سبز همان‌طور که در کلیه مراحل یادگیری سودمند بوده، در این جا نیز نقش مؤثری را ایفا می‌نماید.

اهداف اجتماعی

به دلیل این‌که عمده‌ترین هدف این مجموعه شرکت در گروه و فعالیت‌های جمعی می‌باشد و بایستی هدف‌های پایه‌های قبل در وجود دانش‌آموز نهادینه

رنگ‌های پرتحرکی مثل نارنجی، سرخابی و قرمز در قالب برش‌های جناغی بسیار سودمند خواهند بود، چرا که تحرک، جنبش و فعالیت را ایجاد می‌نماید.

اهداف علمی و آموزشی

به علت آموختن مطالب جدید رنگ قرمز به جهت ارتباط با حافظه بلندمدت و سبز به علت افزایش یادگیری، درک مطلب و جلوگیری از خستگی زود هنگام اگر در قالب برش عمودی استفاده شوند جهت افزایش تمرکز، می‌توانند در لباس مدرسه به کار روند. همچنین رنگ زرد به علت افزایش کنجکاوی، سرعت بخشیدن به مطالعه و طبقه‌بندی اطلاعات و فرم جناغی به جهت ایجاد تحریک کنجکاوی و تلاش برای یادگیری حائز اهمیت می‌باشد.

اهداف فرهنگی هنری

کلیه مطالب مطرح شده در پایه سوم در اینجا صدق می‌نماید، با این تفاوت که در پایه چهارم دانش آموز سنت‌ها، پدیده‌ها و برخی آثار موزون را می‌آموزد.

اهداف اجتماعی

به دلیل اینکه عمده‌ترین هدف این مجموعه شرکت در گروه و فعالیت‌های جمعی می‌باشد و بایستی هدف‌های پایه‌های قبل در وجود دانش آموز نهادینه شود، لذا کلیه رنگ‌های نارنجی، سبز، آبی و بنفش و فرم‌های مورب از راست به چپ و منحنی که به‌طور کامل در پایه‌های قبل توضیح داده شده‌اند، توصیه می‌شود.

اهداف زیستی

در این پایه نیز توضیحات پایه دوم صدق می‌کند.

اهداف سیاسی

در این پایه تأکید بیشتر بر وحدت و همچنین حفاظت از کشور اسلامی ایران و پاسداری از ارزش‌های آن می‌باشد که با توجه به توضیحات پایه سوم، رنگ سبز و فرم‌های برش مورب راست به چپ و منحنی جهت وحدت و با توجه به توضیح پایه اول درباره رنگ قرمز، جهت حفاظت از وطن پیشنهاد می‌گردد.

اهداف اقتصادی

در این پایه نیز بیشترین تأکید روی فعالیت، اهمیت کار، نکوهش تنبلی و بیکاری و تشویق دانش‌آموزان به تلاش است، تا زمینه‌ای برای کار در آینده باشد. به همین منظور رنگ‌های گرم و پر هیجان مثل نارنجی، زرد، قرمز و سرخابی به میزان اندک و فرم‌های جناغی جهت ایجاد تحرک و پویایی پیشنهاد می‌گردد.

پایه پنجم

اهداف اعتقادی

با توجه به توضیحات ذکر شده در اهداف اعتقادی پایه چهارم، جهت نیل به اهداف این مقطع نیز کیفیت‌های قرمز و سبز در قالب فرم‌های عمودی پیشنهاد می‌گردد.

اهداف اخلاقی

برای نیل به هدف اخلاقی این پایه یعنی امیدواری و با نشاط بودن و مواجهه با مشکلات بدون هراس، می‌توان از رنگ‌های گرم مثل قرمز و نارنجی که روحیه اعتماد به نفس و امید به زندگی را افزایش می‌دهند استفاده نمود. اعتماد به نفس در دانش‌آموز باعث می‌شود با تکیه بر خود و بدون هراس پیش برود و از مشکلات واهمه نداشته باشد. این مهم در کنار برش‌های عمودی که صلابت و قدرت و اعتماد به نفس را می‌سازند سریع‌تر شکل می‌گیرد.

اهداف علمی و آموزشی

در این پایه نیز به علت آموختن مطالب جدید رنگ قرمز، سبز و زرد و همچنین برش عمودی و جناغی با توجه به توضیحات مطرح شده در پایه‌های قبل سودمند می‌باشند.

اهداف فرهنگی و هنری

کلیه مطالب مطرح شده در پایه سوم در اینجا نیز صدق می‌کند، با این تفاوت که دانش‌آموز در پایه پنجم با برخی آثار معروف هنری نیز آشنا می‌شود.

اهداف اجتماعی

رنگ‌های نارنجی، سبز، آبی و بنفش و فرم‌های مورب از راست به چپ و منحنی با توجه به خصوصیات گفته شده، جهت نیل به هدف مهم پیوستن به گروه، گزینه‌های مناسبی برای رنگ و برش لباس مدرسه می‌باشند.

اهداف زیستی

از آنجا که اهداف زیستی به‌طور کامل در پایه اول برای دانش‌آموز مطرح می‌گردد و در سال‌های بعد بر روی آن‌ها تأکید می‌شود لذا در این پایه نیز توضیحات پایه دوم صدق می‌نماید.

اهداف سیاسی

در این پایه مطالب ارائه شده در پایه سوم تکرار شده و تکمیل می‌گردند تا کاملاً در ذهن دانش‌آموز ثبت گردد. در نتیجه با استناد به توضیحات قبل، رنگ سبز و رنگ‌های خانواده قرمز از جمله قهوه‌ای، نارنجی، عنابی و دارچینی، در قالب برش‌های مورب راست به چپ، منحنی و عمودی پیشنهاد می‌شود.

اهداف اقتصادی

تشویق دانش‌آموزان به کار و دوری از تنبلی مهمترین اهداف برای این پایه می‌باشند. لذا رنگ‌های گرم و پر هیجان مثل نارنجی، زرد، قرمز و سرخابی و دیگر رنگ‌های این خانواده، در کنار برش‌های جناغی به دلیل ایجاد پویایی، تحرک و فعالیت به‌منظور استفاده در لباس مدارس پیشنهاد می‌گردد.

نتیجه‌گیری:

رنگ‌ها دنیای بزرگ و پراز و رمزی دارند که افراد اصولاً از آن‌ها غافلند و به جای توجه به ویژگی‌های هر رنگ، آن‌ها را یا به اجبار و یا به تقلید، کورکورانه استفاده می‌نمایند. برای کودکان خود نیز بی‌توجه به روحیات، اخلاقیات و احتیاجات وی و بی‌توجه‌تر به ویژگی‌های رنگ اعمال سلیقه می‌کنند.

یاسی است که از ترکیب آبی و قرمز و سفید به دست می آید. رنگ سبز روشن یا سبزرزرد که از جمله رنگ های سودمند هستند، هر دو قدرت یادگیری و خلاقیت را در فرد بالا می برند. رنگ گرمی که از رنگ زرد و سفید به دست می آید یکی دیگر از رنگ های ترکیبی است. این نکته باید مدنظر کارخانجات تولید پارچه روپوش مدارس قرار بگیرد.

رنگ های گرم و تند بهتر است به صورت برشی از لباس و یا یک نوار در کنار رنگ های دیگر در سطح کیفی استفاده گردند. واضح است که سطوح کیفی تأثیر بیشتری نسبت به سطوح کمی دارند ضمن اینکه خسته کننده نیستند. از جمله رنگ های تیره و گرم می توان به قرمز، نارنجی، زرد تیره، سرخابی و قهوه ای اشاره کرد.

در کنار رنگ های تیره و روشن گاهی رنگ سفید به عنوان رنگ دانایی، نیز در سطح کیفی مورد استفاده قرار می گیرد تا تعدیل کننده ای بین رنگ های سرد و گرم باشد.

محل هایی که این رنگ ها را می توان در لباس به کار برد باید به گونه ای انتخاب شود که در حوزه دید دانش آموز بوده تا تأثیرگذار باشند. مثل سر آستین یا مچی آستین، جیب یا دهانه جیب، برشی در پشت روپوش مدرسه تا دانش آموز رنگ مورد نظر را در لباس دانش آموزی که جلوی چشم نشسته است، ببیند.

لازم به ذکر است که می توان رنگ های گرم را در قالب پارچه های چهارخانه به کار برد، چرا که استفاده از پارچه های چهارخانه نظام فکری دانش آموز را قانونمند کرده و یادگیری را افزایش می دهد. البته باید این پارچه ها در برش های لباس به گونه ای به کار رود که خطوط کاملاً افقی و عمودی قرار بگیرند.

ذکر این نکته که کودکان به طور کلی از رنگ های متضاد یا کنتراست های رنگی (رنگ سبز و قرمز، سبز و نارنجی، آبی و زرد، آبی و نارنجی، گرمی و سرخابی) خوششان می آید، می تواند راهنمای خوبی در انتخاب رنگ لباس باشد. ■

این در حالیست که از این نکته مهم آگاه نیستند که انتخاب ناصحیح رنگ و حتی برش های نامناسب برای لباس، تأثیر آبی ندارد بلکه در برآورد طولانی مدت که کودک در تماس با آن هاست، تأثیرات مخرب آن مشاهده می شود. البته که تأثیرات مثبت و سودمند رنگ ها نیز مستلزم استفاده مداوم و هوشمندانه رنگ در زندگی است که این استفاده تنها به مدرسه و لباس مدرسه ختم نخواهد شد. والدین بایستی به صورت هوشمندانه این رنگ ها را در زندگی کودک تزریق نمایند. ذکر یک نکته حائز اهمیت است که رنگ به تنهایی معجزه گر نخواهد بود. توضیحات ذکر شده از جمله ویژگی های هر رنگ می باشد که در کنار آموزش صحیح، برخورد مناسب با دانش آموز و تدابیر خاص رفتاری و تربیتی والدین و اولیای مدرسه، می تواند همراه و کمک یار مناسبی باشد. لذا نمی توان دست روی دست گذاشت و از رنگ ها توقع معجزه داشت.

با بررسی موارد ذکر شده این نتیجه حاصل می شود که نمی توان رنگ و مدل لباس مدرسه را به صورت نسخه ای معرفی کرد، بلکه هر رنگ و عنصر بصری که به عنوان مدل لباس به کار برده می شود، باید متناسب با رنگ به کار رفته در طراحی داخلی مدرسه، به خصوص کلاس ها، و محیط جغرافیایی منطقه باشد.

در اینجا مواردی که در نحوه و محل به کارگیری رنگ های مختلف باید بدان ها توجه داشت ذکر می گردد:

رنگ هایی که به عنوان رنگ های کمی و غالب لباس در نظر گرفته می شوند باید از رنگ های ملایم و آرام باشند تا در مجموعه کلاس یا مدرسه دانش آموزان را از نظر روانی و اخلاقی بهم نریزند. از جمله این رنگ ها می توان به خانواده رنگ سبز، آبی، زرد روشن (گرمی) و قهوه ای هایی مثل عنابی و دارچینی اشاره نمود.

در ساخت رنگ های غالب می توان آن ها را با هم یا با سفید ترکیب کرد و رنگ هایی ساخت که ویژگی هر دو رنگ سازنده را داشته باشند. از جمله این رنگ ها، رنگ

منابع:

- ۱- ایتم، یوهانس، (۱۳۸۴)، هنر رنگ، ترجمه: عرب علی شروه، چاپ چهارم، انتشارات یساولی، تهران.
- ۲- حجتی، محمدامین، (۱۳۸۳)، چگونگی استفاده از رنگ در زندگی، چاپ اول، انتشارات نشر جوان، تهران.
- ۳- حسینی روح الامینی، جمیله السادات، (۱۳۸۴)، سیر تحول برنامه های درسی دوره ابتدایی و راهنمایی تحصیلی در ایران (سال ۱۳۸۴-۱۳۱۰ ه.ش)، چاپ اول، انتشارات نورالثقلین، تهران.
- ۴- دانلیس، دونیس ا، (۱۳۸۴)، مبادی سواد بصری، ترجمه: مسعود سپهر، چاپ یازدهم، انتشارات سروش، تهران.
- ۵- سخترانی دکتر کلهرنیاد در نمایشگاه نقشی بر تاروپود، ۱۳۸۶.
- ۶- صنوبر، مهدی، (۱۳۸۸)، جزوه چاپ نشده درس شیمی رنگ، ارائه شده در دانشگاه آزاد اسلامی واحد یزد.
- ۷- علیمردانی، محمدعلی، (۱۳۸۵)، مجموعه قوانین و مقررات دوره پیش دبستانی و ابتدایی، جلد ۱ و ۲، چاپ اول، انتشارات آزمون نوین، تهران.
- ۸- کاندینسکی، واسیلی، (۱۳۸۷)، معنویت در هنر، ترجمه: اعظم نوراله خانی، چاپ چهارم، انتشارات اسرار دانش، تهران.
- ۹- کاندینسکی، واسیلی، (۱۳۷۸)، نقطه، خط، سطح، ترجمه: علی پور صالح، چاپ اول، انتشارات بهار، تهران.
- ۱۰- کپس، جئورگی، (۱۳۸۴)، زبان تصویر، ترجمه: فیروزه مهاجر، چاپ پنجم، انتشارات سروش، تهران.
- ۱۱- موعودی، محمدامین، (۱۳۷۹)، کاربرد رنگ در روانشناسی، چاپ اول، انتشارات حس برتر، کرمان.
- ۱۲- ویلز، پائولین، (۱۳۸۶)، رنگها و تأثیرات درمانی شان، ترجمه: مینا اعظامی، چاپ اول، انتشارات صورنگر، تهران.

